

**«BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKA FANI TO'GARAGIDA O'QUVCHILARNI
MANTIQUIY FIKLASHGA O'RGATISHNING DOLZARBLIGI»**

Dushamova Zoya Rajabboyevna

*Xorazm viloyati, Urganch tumani, 44-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabining
boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Vapayeva Xurshida Yusufjanovna

*Xorazm viloyati, Urganch tumani, 44-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabining
boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Boshlang'ich sinf o'quvcilaridagi mantiqiy fikrlash haqidagi tushunchani shakillantirish bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Matematika fan to'garagi jarayonlarida boshlang'ich sinf o'quvchisiga mantiqiy bilim berish imkoniyati, o'quvchilarni matematika to'garagi jarayonlarida mantiqiy fikrlashga o'rgatishning shakillantirish usullari haqida fikr va mulohazalar maqolada keltirib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *maktab, ta'lim, o'qituvchi, pedagogik texnologiya, fikr, ong, dunyoqarash, mantiq, rag'bat, rivojlantirish.*

Abstract: *Forming the concept of logical thinking in elementary school students is one of the most pressing issues today. The article presents ideas and opinions about the possibility of imparting logical knowledge to primary school students in the processes of the mathematics science circle, and the formation methods of teaching students to think logically in the processes of the mathematics circle.*

Key words: *school, education, teacher, pedagogical technology, thought, mind, outlook, logic, motivation, development.*

Bugungi kunda mamlakatimizda bo'layotgan ulkan bunyodkorlik ishlari, ta'limtarbiya sohasida qabul qilingan qonun va qarorlar milliy dasturimizda belgilab berilgan maqsadlar hozirgi kun o'qituvchisining yanada ko'proq mehnat qilishga, izlanishga da'vat etmoqda. Mamlakatimiz kelajagi bugun maktablarda ta'lim-tarbiya olayotgan farzandlarimizga, ularni har tomonlama yetuk va barkamol insonlar bo'lib yetishishlariga bog'liq. Bu vazifani bajarish hozirgi zamon o'qituvchisi ayniqsa boshlang'ich sinf o'qituvchilaridan o'z mahoratlarini doimiy tarzda oshirib borishlari, ilg'or pedagogik texnologiyalarning izchil metodlari mohiyatini to'g'ri anglashlari vaundan o'z darslarida mohirona foydalanishlarini taqazo etadi. Bugungi ta'lim jarayonida ilg'or pedagogik texnologiyalarni faol qo'llash, ta'lim samaradorligini oshirish, tahlil qilish va amaliyotga joriy qilish bugunning muhim vazifalaridan biri sanaladi. O'quvchilarning fikr doirasi, ongi, dunyoqarashini o'stirish, ularni erkin fikrlaydigan, erkin ishtirokchilarga aylantirish muhimdir. Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarni matematika fan to'garagi jarayonlarida mantiqiy fikrlashga o'rgatish orqali o'qituvchi erkin fikr yuritadigan shaxsni tarbiyalay boshlaydi. Mantiqiy fikr yuritish orqali o'quvchining dunyoqarashi kengayadi. O'z fikrini erkin bayon qilishga, asoslashga

o'rganadi. O'quvchida fanga bo'lgan qiziqish bor bo'lsa albatta to'garak mashg'ulotlari jarayonida har bir berilgan topshiriqqa agar mantiqan yondashish kerak bo'lsa ham, topshiriqlarni jonu-dili bilan bajaradi. Shunday ekan avvalo o'qituvchi o'quvchilarda fanga bo'lgan qiziqishni shakillantira olishlari kerak.

O'qituvchini ijodkor bo'lishi, birxillikdan qochib ishlashi o'quvchilarda fanga bo'lgan qiziqishni orttirib boradi. Boshlang'ich sinfdan boshlab o'quvchilardagi qobiliyat va iqtidorni rivojlantirib yuzaga chiqarish o'qituvchining eng katta yutug'i hisoblanadi. Hozirgi paytda boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishning asosiy vazifalaridan biri fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish hamda o'quvchilarda olingan bilimlarni ongliy hayotiy faoliyatda to'g'ri zarur ko'nikma va malakalarni shakillantirish boshlang'ich matematika darslarini asosiy mazmuniga aylangan. O'quv jarayonlarida o'quvchilarga matematik masalalarni yechishda oson matematik usullarini qo'llash orqali masalani yechimini topishga o'rgata olish o'qituvchining bosh vazifasi sanaladi. Matematika o'qitishda o'quvchilarning mustaqil, aqliy, amaliy va mantiqiy ishlarga o'rgata olgan pedagog usta pedagogdir. Sababi, shundaki boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishning asosiy vazifasi o'quvchilarning intellektual tafakkurini shakillantirish asosida o'quvchilardagi qobiliyat va qiziqishlarni rivojlantirish hisoblanadi. Matinli masalalarni yechish o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Matematika to'garaklarida masalalar yechish to'garakning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Masalalar yechish orqali o'quvchilarni fikrlash qobiliyatini rivojlantiriladi. Boshlang'ich sinflarda mustaqil tarzda masalalrni yechi o'quvchilarda fanga qiziqish uyg'otadi. Agar umantiqiy topshiriq bo'lsa yanada qiziqarli bo'ishi mumkin.

Masalan 3-sinf matematika to'garagida o'quvchilarga quyidagi topshiriq berildi. 1-topshiriq. Arifmetik amallar yordamida 3ta 5 raqamidan quyidagilarni hosil qiling: a)2ni b) 4ni c) 11ni sonlarni Bu topshiriqni bajarish uchun o'quvchilar mustaqil tarzda izlanishga kirishadilar.

Mantiqiy fikr yuritish jarayoni boshlanadi.

Masalani javobi quyidagicha: a) $5+5:5=2$ b) $5-5:5=4$ c) $55:5=11$

2-topshiriq. Arifmetik amallar yordamida 6ta 3 sonidan 31sonini hosil qiling.

2-topshiriqni javobi quyidagicha:

1) $(3 \times 3 \times 3) = 27$ 2) $27 + 3 = 30$ 3) $30 : 3 = 10$ 4) $30 + 1 = 31$

3-topshiriq. Arifmetik amallar yordamida 5ta 3 sonidan 30 sonini hosil qiling.

3-topshiriqni javobi quyidagicha:

1) $3+3+3=9$ 2) $9 \times 3 = 27$ 3) $27 + 3 = 30$

4-topshiriq. Ikki xonali shunday son topingki, uni 7ga ko'paytirib, chiqqan sondan 1ni ayrganda 90 hosil bo'lsin. Bu qanday son?

4-topshiriq javobi quyidagicha:

1) $90 + 1 = 91$ 2) $91 : 7 = 13$ demak topish lozim bo'lgan son 13edi.

Mantiqiy topshiriqlar matematika o'qitish jarayonini faollashtiradi. O'quvchilardagi aqliy faoliyat, matematik xotira, to'g'ri fikr yuritish, fikrlar uyg'unligini va to'g'ri va teskari fikrlashni rivojlantiradi.

Xulosa o'rnida aytib o'tishimiz mumkinki, boshlang'ich sinf o'quvchilarini matematika to'garaklari jarayonlarida mantiqiy fikrlashga o'rgatishning dolzarbligi shundaki, mantiqiy fikryuritish o'quvchilarni har bir masalada qaror qabul qilishga, taqqoslashga, xulosa chiqarishga, o'z fikrlarini to'g'ri asoslashga va erkin fikryuritishga o'rgatadi. Matematika fan to'garaklarida o'qitishni faollashtirish, o'quvchilarni mantiqiy fikr yuritishga o'rgatish jarayonlari o'qituvchidan katta mahorat va mas'uliyatni talab etadi. Sababi mantiqiy fikrlashga o'rgatishning alohida andozasi yo'q. Shu sababdan o'qituvchi to'garak mashg'ulotlari jarayonida o'quvchilarning qiziqishi, iqtidori va bilim doirasiga, qabul qilish darajasiga qarab aqliy faoliyatini rivojlantirib boradi. Sog'lom fikr yuritadigan, o'z fikrini erkin bayon qila oladigan yoshlar albatta bizning ertamiz, kelajagimizdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sh. Mirziyoyev. Ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish, ilm-fan sohasi rivojini jadallashtirish masalalari muhokamasi boyicha videoselektor yig'ilishidan. 30.10.2020-yil
2. Jumayev E.E. "Boshlang'ich matematika nazariyasi va metodikasi" -Toshkent. "Arnoprint", 2005 yil.
3. Jumayev M.E. "Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishmetodikasi" -Toshkent. "IlmZiyo" 2003 yil.
4. Bikbayeva N.U, YangiboyevaE.Ya. "Uchinchi sinf matematika darsligi" -Toshkent. "O'qituvchi" 2020 yil

TIPS FOR LEARNING ENGLISH BY TRAVELLING

Suyarova Maxfuza Iqboljon qizi

Furqat tumani 4-IDUM ingliz tili fani o'qituvchisi

Abdullayeva Maxorat Isoqjonovna

Furqat tumani 4-IDUM ingliz tili fani o'qituvchisi

Normatova Xurshida Xabibullayevna

Beshariq tumani 32-maktab ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *In the given article the increasing role of tourism, due to its development in the recent years, in learning foreign languages, particularly the English language is discussed.*

Kalit so'z: *communicative knacks, crosscultural communication, cultural boundaries, travelling abroad.*

Nowadays life demands knowing a lot of things and in this fast-paced world we wish to go with the times. That's why more and more people apprehend the value of foreign languages, particularly English, as it is regarded as one of the most widespread and widely-used languages in the world. Some of us study it merely in schools, colleges and universities, others attend different courses. And only a small number put their utmost to improve it with the aim of talking fluently and utilize it in work, studies or everyday life. So we try to find the fruitful ways of enhancing our speaking competency and common knowledge of this language. Nowadays there is a great variety of means to achieve such intentions, and one and all can single out the best one. Looking for some special way to upgrade our English, we draw on a great number of methods, which have their pros and cons. And sole travelling abroad and good practice could back us up to comprehend that it's the first and foremost means of enhancing English communicative knacks. According to the recent studies, in 2008, approximately 56% of Europeans were bilingual and 38% of them spoke English. Experts predict that by 2020, 30-35% of the Asian population (versus today's about 8-10%) will use English daily. Within the limits of the world civilization process, scientific-technical progress, means of transport development, forthcoming technological possibilities, and also greater opening up of limits between states, the modern person has received unlimited possibilities to contact with representatives of other cultures. It means that in present conditions crosscultural communication is carried out in different spheres of human life: economic, political, military cooperation, different cultural events (exhibitions, festivals and so on), studying abroad, fashion, sport and tourism (travelling). An individual as a bearer of definite culture is one of the key channels of crosscultural communication. That's why according to one of the outstanding authors.: "tourism phenomenon as one of the main forms of cross-cultural communication deserves special attention". In modern Uzbekistan, the